

Heroicarvm Et Ecclesiasticarvm Quaestionvm Libri VI.

Sex libris prioribus universa Regalium, Iurisdictionis Ecclesiasticorum
Temporalis Et Constantinianae Donationis ratio discuitur ... contra
profanas & vanas cuiusdam Bodini novitates

Boetii Eponis Frisii De Ivre Sacro - Vel Principorum Iuris Pontificii Libri III.

Epo, Boetius

Duaci, M.D.LXXXIIX.

I De Vero Ivris Pontificii Fine, Prorsvs alio quàm iuris Ciuilis ac plurimùm
differente contra disputatione[m] Fortunij Garciaë vnum eundemquw iuris
vtriusque finem constituentis. deque vnica & solida ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61749](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61749)

BOETII EPONIS
DE IVRE SACRO
LIBER PRIMVS,
AD FORTVNIVM GARCIAM.

CAPVT PRIMVM

DE VERO IVRIS PONTIFICII FINE, prorsus alio quàm iuris Ciuilis, ac plurimum differente, contra disputatiōem FORTVNII GARCIE, vnum eundemq; iuris vtriusque finem constituentis. deq; unica & solida variorum ac multiplicium inter vtriusq; iuris decisiones discriminum atque differentiarum causa seu ratione, ex hoc solo finium inter hæc duo iura regundorum fonte, non aliunde, petenda: ITEM quatenus à lege Diuina distinguatur tum lex Ecclesiastica seu Pontificia tum Ciuilis.

ARIA multipliciaque vulgò prodita sunt inter Canones atque leges Ciuiles discrimina, quorum plurima recenset Bar-

Varia iuris vtriusque discrimina quibus ex fontibus fluant.

tolus in tractatu suo differentiarum inter ius Canonicum & Ciuile; quem tamen alij tribuunt cuidam Iacobo de Albert. Bononiensi, sub inscriptione tali, *Summula contrarietatum inter ius Canonicum & Ciuile*, cuius quidem Iacobi mentionem facit ipsemet alibi ^a Bartolus. Inter exempla discriminum, delibationis ergò, præponamus nunc obiter hæc, vt illustriora: 1 iure Pontificio ^b nullam procedere præscriptionem superueniente mala fide, cum tamè Ciuile ^c ius bona fide duntaxat initio contentum sit; 2 iure Pontificio ^d non licere ysuras in conuentionem deducere,

^a ciuili

^a concil. 224. lib. 1.

^b c. ult. de præscript.

^c § diutina possessio. Inst. de usucap. et longi temp. possess.

^d c. conquestus. & toto tit. de usur.

1
2

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

a
 l. eos qui. §.
 1. Cod. de v-
 sur.
 b
 c. cum habe-
 ret. de eo qui
 duxit in uxore
 em quā polle-
 per adult.
 c
 auth. ex com-
 plexu. Cod. de
 incest. nupt.
 d
 c. inter hac. et
 seqq. 33 q. 2.
 & ibi Glos-
 sographus &
 DD.
 e
 l. quod ait. &
 l. marito. π.
 ad leg. Jul. de
 adult. et stup.
 f
 d. l. marito. et
 l. nec in ea. π.
 ad l. Jul. de
 adul. et stupr.
 l. Gracchus.
 C. ad l. Jul. de
 adult. &
 stupr. et alibi.

2
 Finis inue-
 stigati quā
 necessaria.

3
 Finis legū
 quomodo
 cognoscen-
 dus et unde
 sit estiman-
 dus, ex fine
 nimirū po-
 litiarū qui-
 bus appli-
 cantur.

Cæterum quia fieri non potest ut his-
 ce de differentiis & discriminibus omni-
 bus aliis rectè iudicetur nisi fontes ape-
 riantur unde tales differentiæ profluunt
 omnes, operæpretium facturi videbamus
 si breuiter eò digitos intēderemus. Quod
 ut faciamus utiliter, finis vtriusque iuris
 necessariò nobis est inuestigādus; utpote
 quo vel ignorato vel cognito, differētia-
 rum simul illarum ratio tota vel ignora-
 bitur vel cognoscetur: immò verò, nisi fi-
 nis teneatur, pro differentiibus frequenter
 habebuntur quæ re ipsa differunt nihil.
 Igitur qui de vero legum quarumcumq;
 fine non perperā neque pueriliter iudica-
 turus est, is necessariò considerabit ipsum
 vel Corpus vel Collegiū vel Societatem
 vel Ciuitatem seu Rempubicā seu Com-
 munitatem, cuius gratia leges illæ ferūtur
 atque sanciantur. oportet, inquam, dili-
 genter videat & acriter intueatur, cuius-
 modi sit ipsa societas humana cuius est il-
 la lex, vel cui seruit illa lex, & quisnam sit
 societatis eiusdē finis vltimus; cū leges
 omnes ad eūdem quoque finem referan-
 tur,

tur, ita vt legum quauilibet finis omnino sit æstimandus ex fine Societatis vel Reipub. seu cœtus ipsius cui leges applicatur. Nam quemadmodum sagaciter & acutè, sicut omnia, vidit ac animaduertit scriptumque nobis reliquit Aristoteles^a, nō Respublica legibus accommodatur sed leges accommodantur ipsi Reipublicæ. Nec enim tendunt aliō leges quàm vt modum quendam præscribant quo perueniatur ad eum ipsum finē qui propositus est ipsi seu cœtui seu societati humanæ cui leges dantur. vnde consequens esse dicit, vt si laudabilis fuerit Respublica, laudabiles etiam salutaresque sint eiusdem leges, at si vitiosa perniciosaque sit Respublica vitiosa simul perniciosaque sint eiusdem leges.

⁴
Qualis Respublica tales leges.

^a
Arist. lib. 3.
Polit. cap. 7.
in fi. et lib 4.
c. 1. sub fine.

^b
Arist. d. lib. 3. polit. cap. 7. in ipso fine.
ὁμοίως ταῖς πολιτείαις, inquit b, ἀνάγκη καὶ τοὺς νόμους φαύλους ἢ σπυδαίους εἶναι, καὶ δίκαιους ἢ ἀδίκους. πλὴν τὸ τό γε φανερόν, ὅτι δὲ πρὸς τὴν πολιτείαν κείσθαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ μὴν εἰ τὸ τό, δήλον ὅτι τοὺς κατὰ τὰς ὑρδὰς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δίκαιους, τοὺς δὲ κατὰ τὰς παρεκβεβηκίας οὐ δίκαιους. Quo loco D. Thomas Aquinas, optimus Aristotelis paraphrastes (vt verbum verbo reddere nūc hic necesse non sit) De legibus dicendum est,

^c
D. Thomas in
Arist politica
lib. 3. lect. 9.
§. ult.

» inquit c, sicut de politiis: sicut enim quædam politiæ sunt prauæ & iniustæ, & quædam studiosæ & iustæ; sic sunt leges quædam iustæ & studiosæ, quædam prauæ & iniustæ: quia leges dantur de conferētibz ad finē politiæ. Ergo si finis politiæ rectus

a ij est

» est simpliciter, & politia recta; & lex data
 » de his quæ sunt ad talem finem recta est: si
 » finis politia non sit rectus, nec politia re-
 » cta, nec lex data de conferētibus ad finem
 » talis politia recta erit. Et si hoc, manifestū
 » est quòd leges quæ dantur secundum po-
 » litias rectas, sint rectæ; quæ secundū trans-
 » gressiones, non rectæ sint. Hactenus illic
 Aquinas; illotiore quidē, sicuti tempora
 tunc erant, sermone, sed interpretatione
 verissima solidissimaque. Clariùs ac pau-
 lò pleniùs expressit id ipsum deinceps A-
 ristoteles ^a, ubi finē cuiusque societatis in
 condēdis legibus considerādum esse do-
 cet, ut eodē leges eiusdē societatis omnes
 referantur; secundū quas & ipso met Ma-
 gistratus oporteat imperare seu præesse.
 δὲ τὰς διαφορὰς, inquit, μὴ λαμβάνειν τὰς τῶν
 πολιτειῶν πόσαι καὶ συντίθενται ποσαχῶς. καὶ δὲ
 τῆ αὐτῆς φρονήσεως ταύτης, καὶ νόμους τοὺς ἀρί-
 στους ἰδεῖν, καὶ τοὺς ἐκάστη τῶν πολιτειῶν ἀρμοτίον-
 τας. πρὸς γὰρ τὰς πολιτείας τοὺς νόμους δεῖ ἰ-
 δεοῦν, καὶ ἰδέναι πάντας, ἀλλ' οὐ τὰς πολι-
 τείας πρὸς τοὺς νόμους. πολιτεία μὲν γὰρ ἔστι
 τάξις ταῖς πόλεσιν ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς τίνα τρόπον
 γενέμεθα, καὶ τί τὸ κύριον τῆ πολιτείας, καὶ τί τὸ
 τέλος ἐκάστης κοινότητος ἐστίν. νόμοι δὲ κεχωρισμέ-
 νοι τῶν δήλων τὴν πολιτείαν, καθ' οὓς δεῖ
 τοὺς ἀρχόντας ἀρχεῖν, καὶ φυλάττειν τοὺς παρα-
 θεῖνους αὐτοῦς, ὥστε δήλον ἔστι τὰς διαφορὰς ἀ-
 ναγκαῖον καὶ τὸ ἀριθμὸν ἔχειν τῆ πολιτείας ἐκά-
 στης, καὶ πρὸς τὰς τῶν νόμων θέσεις. οὐ γὰρ οἷόν
 τε τοὺς νόμους συμφέρειν ταῖς ὀλιγαρχίαις οὐδὲ
 ταῖς

^a
 Arist. lib. 4.
 polit. cap. 1.
 sub finem.

LIBER PRIMVS.

ταῖς δημοκρατίαις πάσαις, εἴπερ δὴ πλείω καὶ
μὴ μία δημοκρατία μόνον ἐστίν. Quæ quidem
tota clausula quoniam non satis vel fide-
liter vel significanter ab interpretibus est
hactenus Latinè reddita, sic nobis & cras-
sissimè & apertissimè vertèda videbatur.
» Oportet non ignorare differentias poli-
» tiarum, quotnam (politiæ nimirum) sint,
» & quotifariam componantur: eademque
» cum prudentia considerare simul oportet
» & leges optimas & unicuique politiarû
» congruentes. quâdoquidem leges oportet
» ad politias accommodare, sicut & om-
» nes accommodantur, non autem è con-
» trario politias ad leges. nam politia quidè
» est ciuitatibus ordo, qui circa Magistra-
» tus ipsos, quanam scilicet ratione creetur,
» datus est; & quidnâ sit illud à quo summa
» politiæ dependet, seu quod politiæ tenet
» principatum; & quisnam sit finis cuiusq;
» communitatis. Leges autem seiunctæ sunt
» ab iis quæ manifestât politiam, secundum
» quas oportet illos qui imperât imperare,
» earundemque transgressores obseruare.
» Vnde palâ fit ad leges quoque condendas
» esse necessarium tenere tum differentias
» tum numerum vniuscuiusque politiæ. nec
» enim fieri potest vt eadem lēges conue-
» niant omnibus oligarchiis. i. paucorum
» principatibus, vt nec omnibus democra-
» tiis. i. popularibus, principatibus; cum nō
» vna tantum sit vel democratia vel oligar-
» chia, sed plures. Hactenus Aristoteles. In

a iij quem

lib. 4.
cap. 1.
em.

quem rursus locū Dⁿ Thomas^a inter alia tribus verbis rem quasi acu tangit; leges differunt, inquit, secundum diuersitatem finium, cuiusque nimirum politia: status popularis & status paucorum non est idē finis &c. moxque periodum claudit hisce verbis, *leges diuersificantur secundum diuersitatem finium*. Docuit idipsum prius ipsemet Plato^b, priscos imitatus cum Socrate suo Philosophos, tot esse nimirum formas legum quot sunt formæ Rerumpublicarum; legibus omnibus cum sagittario venustissimè comparatis; vt quæ semper ad scopum singulis Respublicis propositum colliment instar sagittarij. nec ineptè leges alibi^d dicit id esse Rebuspub. quod fulcra sunt ædificiis totam sustinētia structuram; quibus motis, & structurā corruere sit necesse; quādoquidem sine legibus nullæ prorsus Respubl. suo potiri sine vel subsistere possunt. quō spectabat & Xenophō^c author grauissimus, idemque Socraticus, dum legē definiret præscriptricem eorum quæ sunt faciendæ quæue fugienda, quò nempe finem suum consequatur ipsamet politia cuius est illa lex. Illustratur eadem sententia per legis descriptionē à Chrysippo^f traditam, qua præter alias clausulas legem tum reginam tum Canonem seu regulam vocitat, eò quòd omnes humanas actiones iustitia duce dirigat in finem cuique politia: propositum. sicuti regula fabrilis dirigit opus fabrile.

D. Thom. in Arist. polit. lib. 4. lect. 1. §. declarat quod oportet ipsum considerare de differentis legum.

b Plato dial. 4. de legibus.

c Plato dial. II. de legibus.

d Plato dial. 7. de legibus.

e Xenophō lib. 1. de factis et dictis Socraticis.

f L. 2. x. de ll.

5 Tot formæ legū quot Rerūpubl.

6 Lex instar sagittarij.

7 Lex instar fulcrorum.

8 Lex quid.

9 Lex Canon seu regula fabrilis.

fabrile. quia leges nihil aliud quàm quædam sunt vel media vel remedia vel modi quibus ad finem cuique Reipub. propositum perueniatur. In quem sensum Leonardus Aretinus hanc Aristotelis clausulam superiorem per se satis obscuram, νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν, ita vertit; leges autem rerumpub. variæ sunt, per quas modus gubernandæ Reipubl. significatur. id quod in effectu quidem (nam sublimius quid spectare videtur Aristotelis ut mox dicitur) ab interpretatione D. Thomæ non prorsus abhorret. Sanè Plato partim in Minoe partim in dialogis de Republ. deque legibus ita de lege disputat, ut ex collectione tum

a
Marfilus Ficinus in arg. Minois apud Platonem.

b
Iauellus in Epitome politicorum Platonis Tract. 3. cap. 1.

Ficini a tum Iauelli b definitio tandem legis Platonica resultet ferè talis; *Lex est vera gubernandi ratio qua ad finem optimum per commoda media dirigit gubernatos, obedienti premium, transgredienti pœnam statuens.* Illud ex Aristotele cum primis est obseruandum pro memorabili, non tantùm primarias illas Rerumpubl. formas, numero sex, peculiare sibi singulas habere finem propositum, verum etiam singulas Rerumpubl. formas in alias interdum subdividi formas omnino diuersas quarum singulæ proprium peculiaremq; respiciat finem, quarumq; leges ad eundem quoq; peculiarem per consequens finem referantur. exempli gratia; status Oligarchicus non est vnicus, uti nec status Democraticus est vn-

30
Lex quid Platoni.

11
Sex Rerumpubl. forme, cum variis formarum singularum generibus, causa diuersi peculiariisque legum finis.

a iiij nicus,

DE IVRE SACRO

nicus, at sepe numero varius ac multiplex; unde similiter cōsequi dicit Aristoteles ^a, ut & finis tum Democraticarū tum Oligarchicarum legum nō sit semper vnicus & idem, sed pro varietate finis politix vel Democraticæ vel Oligarchicæ varium quoque constitui finem legum vel Democraticarū vel Oligarchicarum. Quare tantum abest vt vnus idemque possit esse finis legum status Regij cum fine legum status Democratici seu popularis, vt etiā finis legum status vnius eiusdēque summi generis non semper sit vnus idemque; nempe si contingat vt ille status in plures alias migret abeatque formas quasi subalternas, quemadmodū de pluribus democraticæ formis deque pluribus Oligarchicæ generibus proponebat illic Aristoteles ^b, & in sequentibus plenius explicat. quia (sicuti dictum fuit) non solū si summa politiarum genera differant finibus, differant etiam eorūdem leges finibus, verum etiam quātumlibet vnici sit nominis politia, veluti democratia, si tamen non sit vnius omnino generis hæc eadem democratia, leges eiusdem quoque non vnum eundemque respicient finē, sed vnicuique democraticæ propriū ac peculiarem, prout nimirum finis est vniuscuiusque speciei status democratici seu popularis. Breuiter & in summa, frequenter vnicum politix genus in diuersas fissum formas diuersos respicit fines, & per consequens pro finiu eorum-

^a Arist. d. c. 1. lib. 4. politic. in ipso fine.

^b Arist. lib. 4. politic. cap. 2. et seqq.

eorundem diuersitate diuersis habet opus legibus. Ac nisi nobis res hic esset futura cum nonnullis hominibus refractariis & opiniosis, testimonio grauissimorū Philosophorum tam sollicito tamque multiplici nequaquā fuisset opus; cum vel sola ratio naturalis id quod haecenus de legū quarūlibet finibus prudenter aestimandis & commodè regūdis allatum fuit omnino dictitet. Verūm refrenandi sunt homines quidam insolentiores, qui dum rationibus quantumlibet viuis in gyrum sese rationis duci non patiuntur, authoritatibus etiam tātorum Philosophorum percellendi sunt. Obiter hic interim videtur explicandum paulò clariùs, quid sibi ve-

^a
Arist. d. lib.
4. polit. cap.
1. sub fin.

lit Aristoteles ^a dum leges dicit esse seiunctas ac separatas ab iis omnibus quæ politiam describunt. Vult enim, nisi fallor, leges non esse quidem partem politia, nō magis quā vel Auriga sui currus vel Nauclerus nauigij pars est; sed ab omnibus iis per quæ describebatur politia distinctas eidem politia toti tanquam duētrices & gubernatrices & iusti semper efflagitatrices quasdam praesidere ac imminere; quibus vel ipsimet Magistratus etiam parere teneantur, & quarum praescripta sedulò sequi debeant, vt ad finem vniciuique politia propositum feliciter perueniatur. Quod autem sepiùs inculcat Aristoteles ^b leges politiis non politias legibus accommodandas esse, fortassis illustrari nō nihil

^b
Arist. d. lib.
3. polit. cap.
7. & d. lib.
4. polit. cap.
1. & alibi sepius.

¹²
Leges quo sensu dixerit Aristoteles esse separatas ab iis quæ Rēp. describunt.

¹³
Leges politiis non politias legibus accommodatas esse cur dixerit Aristoteles.

a v pote-

poterit per illud vulgi dictum Philosophis vsurpatum, calceos pedibus non pedes calceis accommodandos esse. Cur non potius ad omnium optimas quasque leges accommodantur ipsemet e contrario politiae, sic sese multo melius (vt prima facie videri posset imperitioribus) habitura? Rationem tetigit Aristoteles ipse clarissimam hanc, quod non semper id quod est optimum possint obtinere politiae quaeuis, nec eius quod est optimum sint capaces; ideoque moderandas & flectendas gubernandi habenas pro vel captu vel capacitate subditorum quorumlibet. Vnde stultissimus & summe ridiculus detegitur atque deprahenditur hominum quorundam semidoctorum conatus, qui cunctas cunctorum populorum vni vel Imperatori vel Regi cuiquam parentium leges, cunctas consuetudines, in vniam censent redigendas esse conformitatem seu consonantiam, & ita cunctos vnus Monarchiae homines iisdem regendos esse legibus; operatur etiam in id sua Principibus interdum, si Diis placet, oblata. Sutores egregij; cunctis cunctorum pedibus, vnus eiusdemque formae calceos accommodaturi. Sex denique generales politiarum formae de quibus Aristoteles per integros octo libros fusissime differit, sunt haec; tres quidem priores

14
Quam stultus illo-
rum sit conatus
qui leges et
consuetudines
vbique
volunt ca-
dem.

15
Sex formae
Rerūpub-
lic, breuiter
explicatae.

rectae, posteriores autem pravae: nimirum^a, βασιλεία, ἀριστοκρατία, πολιτεία, τυραν-
νία,

^a
Arist. lib. 4.
polit. cap. 2.

νῆς, ὀλιγαρχία, δημοκρατία. primum genus est potestatis Regiæ, cuius vel transgressio vel degeneratio (παρέκβασις vocat Aristoteles) tyrannis est; secundum genus est gubernationis Optimatū, cuius vel transgressio vel degeneratio Principatus est paucorum diuitem & opulentorum sibi priuatim studentium, qui dicitur Oligarchicus; tertium genus communi vocabulo nominatur politia seu Respublica liberorum promiscuè ciuium virorum bonorum, quæ si degenerauerit in vitium fit status democraticus, id est, popularis. primum genus est solius vnus imperātis, nunc legitimè, nunc illegitimè, nēpe Monarchicum; posteriora duo genera sunt plurimum quidem simul imperantium, verum tamen inter se non tam numero seu multitudine seu paucitate quàm vel prudētia cæterisq; virtutibus vel opibus atq; diuitiis vel titulo nobilitatis vel harū contrariis distincta. quod luculēter contra nonnullos antiquos hæc numero solo distinguētes explicat Aristoteles^a. Cæterum de trigemina hac politiarū ratione tota, singularum partibus, differētiis, cōmitione, principiis, progressibus, effectibus, mutationibus, disputatio plenior huius nostri presentis nō est instituti. fontes Aristotelici pro re nata sunt adeundi. nobis abūdè suffecerit euidenter euicisse, finē legū quarūlibet ex fine Cōmunitatis ipsius cui leges eadem seruiūt æstimari debere. quod ipsum

^a
Arist. lib. 4.
polit. cap. 4.

12 DE IVRE SACRO

ipsum quoque plenius & luculentiùs prosequitur Aristoteles a ubi de optimo querit statu ciuitatis: minimè præteritis variorum illustrium populorum exemplis qui qualem sibi proposuerant suæ Reipub. finem, tales etiam tulerint leges eòdem respicientes; vt Lacedæmonij, Cretenses, Scytæ, Persæ, Thraces, Galli, Carthaginienses, Macedones, Iberi.

a
Arist. toto lib. 7. polit. & præcipuè cap. 2. & cap. 13.

16

Illustris aliquot Populi temporibus Aristotelis.

Videamus ergo nunc, quænam sit, & qualis, & quem sibi propositum habeat finem, Communitas illa vel Corpus illud cui leges Pótificiæ vel iura Canonica dantur & applicantur; item quodnam sit & quale sit, & quæ sibi propositum habeat finem, Corpus illud cui iura Principû vel populorum ciuilia dantur & applicantur.

9

17

Ius Pontificiû ius est Ecclesiasticum.

Ac profectò mortalium nullus vnquam iustè dubitauerit quin ius Pótificium seu Canonicum sit ac passim b nominetur ius Ecclesiasticum; sicut & nuper adhuc illud post suos maiores iurisprudentiam nominauit Ecclesiasticam præclarus & insignis Theologiæ professor Dominicus c Bañes Mondragonésis in suis ad Summâ Theologicam Diui Thomæ Commentariis. Corpus igitur illud vel Communitas illa cui seruiunt leges Ecclesiasticæ, procul dubio sola Christi Seruatoris ac Liberatoris est Ecclesia. quemadmodû Corpus illud vel Communitas illa cui seruiunt leges cunctæ ciuiles, politica seu Respublica ciuilis est. quamobrem si diuersa planè sint

b
c. 1. dist. 3. c. 1. dist. 15. c. leges Ecclesiæ. c. vnaquæq; prouincia. 3. q. 6. c. infames. 6. q. 1. c. remoto. 7. q. 1. c. conspirationum crimina. 11. q. 1. & alibi frequentius.

18

Politica Ecclesiasticæ seu spiritalis & politiciæ Ciuilis diuersi fines.

c
Dominicus Bañes in summam D. Thomæ part. 1. quæst. 1. art. 8. dubio ult.

hæc

hæc duo Corpora, quæ singula finem sibi non vnum eundemque sed omnino diuersum singularémque habent propositum, fieri non poterit quin & horum Corporum tam diuersorum leges finem quoque respiciant non vnum eundemque sed omnino diuersum suoque Corpori proprium ac peculiarem singularémque. Leges Ecclesiasticas dum dicimus, vel Ecclesiæ Corpus dum nominamus, nemo tam vel rudis est vel stupidus quin intelligat de legibus nos hic loqui non tantum quæ solas ad Ecclesiasticas pertinent personas vel ad solas res Ecclesiasticas, verum etiam quæ cunctis applicantur Ecclesiæ filiis, id est, Christianis omnibus Catholicis; eo nimirum sensu vocis Ecclesiæ, quo fidei Christianæ sumitur articulus hic in Apostolico symbolo Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.

19
Ecclesiasti-
cū Corpus
quomodo
sumatur.

Quod quidem Corpus admirabile prorsus & heroicum longè patet latiùs quàm patuit vllus vnquam Principatus vel Monarchia Ciuilis, vtpote per vniuersa longè lateque diffusum climata mundi seu terminos terre. Cuius iccirco Corporis Ecclesiastici ciues omnes Ecclesiasticis quoque legibus regantur oportet; non minus Principes ipsimet, Imperatores^a, Monarchæ, Reges, ac alij quicumque, quàm populus reliquus Christianus, quandoquidem Principes etiã Christiani sunt ipsius Ecclesiæ tum filij^b tum ciues tum totius Chri-

20
Ecclesiasti-
ci Corpo-
ris ampli-
tudo.

a
c. ciem ad ve-
rum ventum
est. cap. duo
sunt. c. si Im-
perator. dist.
96. c. omnes.
et c. solita be-
nignitatis. de
maio. et obed.
latè Panorm.
ad c. 1. de cõ-
stitut.

b
d. c. si Impe-
rator. et alio.

Christiani gregis oēs quēdam, vniuersali huius ouilis pastori per ipsum Christū instituto ^a semper ex equo subiecti quam. *Ioann. vlt.*
 diu Christiani & esse & audire voluerint.

21
 Finis Eccle-
 siastici hu-
 ius Corpo-
 ris.

Et quisnā, quāso, tādē propositus est finis, quisnā scopus, huic Ecclesie vel Ecclesiasticæ politiæ, Corpori, inquā, omnino mystico planēq; spiritali? dubitādum nō est, quin ille sit vita Christianorū talis quā cœleste regnū seu salus æterna seu sempiterna beatitudo post huius vitæ terminū sequatur. quæ sola beatitudo totius huius Ecclesiasticæ militiæ præmiū est propriū ceu finis vltimi huic Ecclesiasticæ politiæ in hoc mundo propositi (bonæ nimirum Christianēq; vitæ) fructus genuinus lōgēque vberimus. Hūc ergo leges oēs Ecclesiasticæ respiciāt et collimēt necesse fuerit, ^b instar sagittariorū non Platoniorū ^b sed *Plato d. dial. 11. de ll.*
 Christianorū; vt nimirū per mores homine Christiano dignos tam quoad credēda quā quoad faciēda vel non faciēda ciuē vnūquemq; dirigāt ac deducāt ad ipsiusmet (in qua versatur & cuius est ciuis) politiæ, dico Ecclesie, finē; ad vitā scilicet verē Christianam: quæ in animorū seu conscientiarū puritate, remissis beneficio meritōque Christi per Ecclesie ministros vniuscuiusque peccatis, cōsistit; & vnde salus æterna seu beatitudo sempiterna post hanc vitam sit expectāda. quando quidem legum quarumlibet finis est, ciues in eum dirigere finem qui vnicuique politiæ propositus

positus est. spirituale quoddam Corpus est, & politia quaedam spiritualis, Ecclesia; spiritualis igitur sit & eiusdem finis necessario consequens est. quid autem spirituale magis quam in hac vita peccatis animas posse liberari consciētiasque purgari? qualis vita nusquam reperitur alibi quam in hac sola politia Ecclesiastica diuinitus instituta.

Multa somniarunt olim Platonici similesque Philosophi prestantissimi tum de lustrationibus & purgationibus animorum tum de expiationibus criminum, sed nihil preter ineptias ac nugas attulerunt. Hoc immensum bonum soli dedit Ecclesie sue, Corpori inquam huic suo spirituali, Christus Dominus. Hoc inuitamento solo pellecti Principes omnes terrarum, cum populo Gentili cuncto, nomen olim suum Christo dederunt; ut videlicet in hac ipsa Ecclesia salutem operarentur suam, remedio peccatorum remittendorum semel inuento. Studio dataque opera finem Ecclesiasticam politiam posui vitam Christiano homine dignam, non autem ipsam beatitudinem sempiternam: quia quatenus Ecclesia militans quoddam Corpus est in terris politicum, quod suo tempore finietur, non potest non similis naturam similisque proportionis finem ultimum ceu scopum sibi habere propositum; cuius nimirum finis fruitio possit & in terris obtineri: quatenus vero consideratur eadem haec Ecclesia militans ut ac tanquam sponsa Christi, finem sibi habet propositum longe sublimiorem, vitam videlicet aeternam.

qui

22

De lustrationibus & purgationibus animorum somnia philosophorum.

23

Duplex Ecclesie militantis consideratio, multarum difficultatum submotrix.

quâ sic? quoniam spōsæ Christi sunt ipse-
 met animæ Christianorum in gratia Dei
 constitutorum singulæ: quæ cum sint im-
 mortales, immortalem quoque, hoc est,
 in omnem æternitatem duraturû sibi pro-
 positum habêt finem. Necessaria prorsus
 est hæc distinctio geminæ considerationis
 vel sumptionis Ecclesiæ militantis; cum
 inter vtramque sumptionem discrimê sit
 ingês, cuius ignoratio summas rebus ma-
 ximis potest offundere tenebras, & cuius
 animaduersio res alioquin obscurissimas
 potest singulariter illustrare. Quatenus
 Ecclesia militans Corpus est politicû, nec
 animam per sese dicitur habere, nō magis
 quàm alia seu Corpora seu Collegia, seu
 Societates & Communitates, nec in æter-
 num durabit vti modò dicebatur, nec pa-
 ribus in ea sunt homines constituti gradi-
 bus at alij præsumt & imperant alij parêt,
 alij dignitatibus & honoribus præeminêt
 alij degût priuati, & sic de cæteris: ratione
 prorsus eadem qua cunctis aliis in poli-
 tiarum generibus cōtingit. Sed quatenus
 Ecclesia militans est spōsa Christi, singulæ
 spectantur animæ Christianorum, nec vn-
 quam finietur sed in æternum durabit nisi
 quòd militiæ nomen in triumpho nomen
 sit abiturum, nec vel honoribus vel opi-
 bus vel potentia vel rebus vllis externis
 homines hic distinguuntur sed solis meri-
 tis atque virtutibus verè Christianis. adeo
 vt vel infimi fortè cuiuspiam bubulci vel
 sordi-

24
 Ecclesia
 Corpus po-
 liticû.

25
 Ecclesia spō-
 sa Christi.

fordidissimi sutoris anima, propter mentis puritatem frequenter homines latentem, Deo possit esse sponsa tam grata vel etiam gratior quàm summi subinde Pontificis quantumlibet vita tota sanctissimi semper alioquin & integerrimi. Dum Christi sponsam dico, fideles omnes, id est, Christi fidem complexos, intelligo, prout ab infidelibus omnino separati sunt atq; distinctis; quod à nostris etiam Corpus fidelium nominari solet, in quo tam sunt mali quàm boni donec in extremo iudicio fiat ab agnis hædorum separatio, veraque tandem appareat sponsa prorsus omni & macula & ruga carens. Quatenus Ecclesia militans est Corpus politicum, nihil aliud re vera quàm vel seruit vel (si clariùs dici possit) inseruit ipsimet sponsæ quasi pro quadam seu domo prudèter ac sapièter administrata seu tabernaculo seu habitaculo luculenter adornato: sed quatenus Ecclesia militans est ipsamet sponsa Christi, Domina prorsus est, huiusce domus habitatrix, & Regina quædam splendidissima, suis ipsamet intrinsecus ornata per Christum dotibus admirabilibus, verbo nimirum diuino, quæ diuina lex est, & ²⁶ Lex diuina, septem sacramentis diuinæ gratiæ quasi promptuariis & instrumētis. cui quidem sponsæ vel hac sola dotatione per ipsum Christum facta satis abūdè prouisum fuit tam quoad mores quàm quoad fidem (id quod apertissimè docet D. Thomas ^a)

b quan-

^a
Thom. 1. 2.
quæst. 108.
art. 2.

quantumlibet in eas redigeretur angustias Ecclesia, ut nulla prorsus Ecclesiastica politia vel superesset vel appareret in terris, quale tēpus aliquod brevissimū sub Antichristo futurum exspectatur, neque tamen ob id Ecclesia quatenus est sponsa Christi desinet superesse, quinimmo quātō magis vexabitur tātō cōspicietur illustrior. interim tamen donec ista defectio venerit, Corpus etiā politicū pro securissimo spōsæ huius domicilio nunquā deficiet. Si quæras cur ergo legi diuinæ lex accesserit Ecclesiastica, cū salutem sempiternæ solæ legi diuinæ sufficeret, in prōptu est ratio; quōd nimitū vita moresq; ciuiū Ecclesiæ Christianis hominibus digni per leges Ecclesiasticas necessariō præscribendi (quādo nulla politia potest esse sine legibus eidē politiæ congruentibus) lōgè faciliōrē reddant ipsius diuinæ legis obseruationē; sicuti præter alios plurimos luculenter ostēdit Alphōsus a de Castro. Sapiētia diuina ^b quæ per Salomonē dixit, *Cōserua fili mi præcepta patris tui*, simul adiecit ipsamet & hoc, *et ne dimittas legē matris tuæ*. Mater hæc, est Ecclesia Christi de qua disputamus, utpote quæ nos Christo per baptismū regenerauit. Et sanè, sicut imperitissima foret ac ineptissima quæstio, vel saltē dubitatio, nū præter legē naturalē sit opus in profana seu mundana seu terrena politia legibus etiā ciuilibus eandē politiā dirigētibus, ita nō minus vel inepta vel impe-

27
Lex Ecclesiastica
quorū sum diuinæ accesserit.

^a Alphons. aduersus hereses lib. 6. dict. Ecclesia, h. rest. 3.

^b Prouerb. 6.

imperita quæstio, vel saltē dubitatio fuerit, an præter legē diuinā sit opus in Ecclesiastica politia legibus etiā Ecclesiasticis hāc eandem politia dirigētib; Quod si nemo iustē dubitandum putet quin leges aliquæ ciuiles præter naturalē sint necessariae politiis quibuscumq; profanis, pari ratione non erit vllō modo dubitandum quin aliquæ leges Ecclesiasticæ præter diuinā sint necessarię toti politico Corpori Ecclesiastico. quandoquidē sicut leges ciuiles ex naturali ratione deducūtur: ita leges Ecclesiasticæ tanquā vel conclusiones quędā vel determinationes ex lege diuina

a
c. qualiter &
quando 24.
de accus.

profluunt & eliciuntur^a. quas cum Christus Dominus illorum qui præfuturi sint iudicio reliquerit, pro tēporum, locorū, rerum, personarum, similibumq; circumstantiarū varietate, moderandas, quicunque illos audit quos Christus ad hoc instituit, is ipsum Christū audit; & quicunque spernit illos, ipsum Christū spernit.

Ex hac duplici Ecclesię militantis consideratione per nos hæctenus proposita palam fit obiter, quantō sit & splēdidior & augustior tum lex ipsa diuina cum sacrosancta Theologia tum finis eidē propositus, quā sit vel ipsa lex Ecclesiastica cum sua tota iurisprudētia Canonica vel finis eidem propositus. intelligitur item & illud ex hæctenus disputatis, quantō sit & splēdidior & augustior tum lex ipsa Canonica seu Pontificia vel Ecclesiastica

b ij tum

28

Vnde profluant leges Ecclesiasticæ.

29

Legis diuinae, Canonicae, Ciuilibis, comparatio.

tum finis eidem propositus, quàm sit vel ipsa lex Ciuilis vel finis eidem propositus. quia leges cunctæ Ciuiles, cum ciuilem duntaxat, id est, secularem seu terrenam dirigant Reipubl. (cui non est finis alius propositus quàm vita ciuium talis quæ naturali sit rationi conformis, absque respectu prorsus vlllo boni supernaturalis quo conscientia purgatur & peccata remittuntur) nõ possunt altiore spectare finem quàm qui suæ quadrat & verò propositus est Reipubl. vbi contrà, Corpus

30
Mundanas vocari leges ciuiles, at Ecclesiasticas, diuinas & spirituales.

31
Finis vltimus declarat cuiusque rei naturam.

32
An salus animarum sit finis iuris Pontificij, prout volunt plerique.

Ecclesiæ, tanquam politia quædam tota spiritualis, finem semper & vbi que spiritualè cum suis legibus omnibus intuetur in moribus ciuium suorum componendis. Hinc iuris huiusce facti conditores nunc illud nominant a leges Ecclesiasticas, nunc legem Dei, nunc legem diuinam; ius verò Ciuile, nunc legem seculi, nunc leges seculares, nunc leges mundanas. Certè finis vltimus vel maximè declarat & illustrat rei cuiusque naturam, sicut auctor est Aristoteles b, & in eundem Sepulveda c. Sic Ecclesiasticæ politiæ naturam cum primis illustrat hoc, quòd animas Christianas regno cœlesti per huiusmodi vitam reddat in hac etiam vita mortali magis idoneas ac paratiores.

Interpp. alij cum plures finem iuris Pontificij volunt esse salutem animarum: quòd quidem sanè intellectum, per sese verum est, nec ab hac nostra doctrina discrepat; si nimi-

a
c. accusatorum
& accusatorum
nes. 3. q. 5. c.
omnes vero
infames. cap.
beatus Petrus.
c. infames.
c. nos sequentes.
6. q. 1. c. conspirationum
criminalium.
11. q. 1. c. filius
mister. de testam.
c. 3. Cler. vel monach.
secul. neg. se immo
& alibi frequenter.

b
Arist. lib. 1. polit. cap. 1.

c
Sepulveda in cap. 1. lib. 1. polit. Arist.

si nimirum salutem animarū accipiamus pro statu animarum in terris adhuc agentium tali qui reddit eas ad æternam salutem capessendā paratiores & expeditiores ac magis idoneas, nō autem pro statu beatitudinis æternæ post hanc vitam qui soli propositus est Ecclesiæ vt ac tāquam sponsæ Christi nunquam desitura. Qui profectō salutis animarum priori modo acceptæ finis vltimus ab ipsismet Pontificibus Ecclesiasticarum legum conditoribus adeō frequenter in iure condendo proponitur & premitur & inculcatur, vt ridiculus meritō deprehendatur qui contrā niti velit, vt mox clariùs apparebit. Quem in sensum non pessimè sumi videtur illud Christianis omnibus notissimum & quod in ipsorū semper ore versetur dignissimū, EXTRA ECCLESIAM NON EST SALVS; vt extra Noachi arcam non erat vita, sed vndique plurima mortis imago. Trāquillitas, puritas, nitor, splendor, ac denique salus, id est, sanitas omnis animæ, seu conscientia mundicies & integritas, in hac etiam vita mortali, nusquam alibi quàm in Ecclesia Christiana potest impetrari. qualis impetratio, cum priuatim quoad singulos, tum publicè quoad vniuersos, finis est vltimus politia totius Ecclesiasticæ; non autem beatitudo sempiterna, multo que minus beatitudo quæpiam planè terrena qualem vel Philosophi vel terre-

b iij narum

33
EXTRA
ECCLE-
SIAM
NULLA
SALVS.

narum Rerumpubl. fundatores quærunt sibi que pro fine proponunt, alij aliam; sicut & Aristoteles a docet, & ratio naturalis dicitur, & experientia demonstrat. Qui terrena sibi proponunt in Ecclesia, id est, in Corpore hoc Ecclesiastico, verè quid Ecclesia sit penitus ignorant: quos vel ad vnicum relegados existimo libellum Catechismi Tridentini, clarissimè pulcherri-

³
Arist. d. lib.
4. polit. cap.
2. & lib. 7.
cap. 2. & 17.

³⁴
Ecclesia spiri-
tuale cor-
pus.

mèque quid hic Apostolici symboli articulus Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam sibi velit explicatè. Sancti nimirum Spiritus ^b est, quidquid legislationis est Ecclesiasticæ; nec aliò quàm ad ea quæ sunt spiritus & animorum tendit in hac ipsa mortali vita. Probè perspexerunt id præstantissimi quiq; Theologi; Princeps ipse D. Thomas ^c, ubi docet omnia merè ceremonialia iudicialiaq; quibus inter Christianos fuerit opus, humano fuisse iudicio per Christum relicta; verbis tandem vsus hisce, Iudicialia præcepta reliquit Dominus disponèda his qui curam aliorum erant habituri vel spirituales vel temporales.

³⁵
Spiritus esse facti legislationem Ecclesiasticam.

per spirituales curam intelligens procul dubio politiam Ecclesiasticam, per curam verò temporalem politiam secularem seu terrenam seu civilem, Clariùs id expressit Bartholomæus Medina ^d diligentissimus & accuratissimus eiusdem D. Thomæ interpretes, Ius Casareum componit pacem, inquit, in exteriori Republica; ius Pontificium,

^b
c. violatores.
25. q. 1. cap.
igitur. 25. q.
2.

^c
Thom. 1. 2.
quest. 108.
art. 2. in corpore art. et in respons. ad 3.
& 4. arg.

³⁶
Iuris utriusque discrimen.

per spirituales curam intelligens procul dubio politiam Ecclesiasticam, per curam verò temporalem politiam secularem seu terrenam seu civilem, Clariùs id expressit Bartholomæus Medina ^d diligentissimus & accuratissimus eiusdem D. Thomæ interpretes, Ius Casareum componit pacem, inquit, in exteriori Republica; ius Pontificium,

^d
Medina in 1.
2. q. 9. in introductorio

» ficiū, in Republica Christiana & Eccle-
 » siastica; ius Theologorum, docet benè &
 » feliciter viuere in ordine ad Rempubli-
 » cā cœlestem, pleniusq; seipsum deinceps in-
 » terpretatur quoad illud quod de iuris Pō-
 » tificij sine dixerat, Potestas, inquit, ciuili-
 » constituit & conseruat pacem publicam,
 » potestas Ecclesiastica dirigit hominem in
 » finem supernaturalem. loquitur autem de
 » legibus humanis conscientias obliganti-
 » bus. intelligit igitur per finem supernatu-
 » ralem, consciētiarum puritatem etiam in
 » hac vita, si non & beatitudinem aternam.
 » Quinimò Ioānes Gerson Cancellarius
 » olim Parisiensis, vir non minus Philoso-
 » phus quàm Theologus, isq; & ingenio-
 » sissimus & acutissimus, D.^o Thomę quo-
 » ad merè ceremonialia iudicialiaq; suffra-

a
 Gerson in li-
 bello de vita
 spirituali a-
 nime lect. 2.
 Coroll. 7.

b
 Gerson d. lib.
 lect. 2. Corol.
 5. §. Secūda
 differentia.

» gatus^a (ea scilicet omnia reliquisse Chri-
 » stum Ecclesiæ suæ rectoribus) in hac de fi-
 » nibus quęstione multò liberalior plerisq;
 » Theologis aliis, iuri Pōtificio finē tribuit
 » vltimū, ipsam beatitudinē sempiternam;
 » quantumlibet Canonistas alioqui paulò
 » mordaciùs interdū reprehendat. proposi-
 » tis enim duabus legis naturalis atq; diui-
 » nę differentiis, priore, quòd lex diuina sit
 » ex reuelatione, naturalis ex dictamine ra-
 » tionis, posteriorē sic explicat; Secūda dif-
 » ferentia legis diuinę ad naturalē, inquit b,
 » est, quòd lex diuina principaliter finē spi-
 » ritualē respiciat, lex naturalis naturalē. hu-
 » mana verò lex, potest ad utrūq; dirigere;

b iiij propter

” propter distinctionē quę dicta est in ter-
 ” tio Corollario de Canonibus summorū
 ” Pontificum, quorum aliqui sunt purē hu-
 ” mani, respiciunt tamen immediatē finem
 ” supernaturalem beatitudinis sempiternę.
 sic ille. docuerat autem in Corollario illo
 tertio, cuius hic meminit, leges Ecclesia-
 sticas partim esse spirituales vel diuinas,
 quamuis improprie, partim purē ciuiles
 & humanas: omnium tamen ex æquo le-
 gum Ecclesiasticarum quātumlibet ad res
 externas quoque pertinentium finem sta-
 tuit beatitudinem sempiternam. quę sen-
 tentia plurimorum est Interpp. nostrorū;

37
 Auctoris
 opinio de
 fine iuris
 Pont. quo-
 modo dif-
 ferat ab o-
 pinionibus
 aliorum.

quos inter verbosissimus est hac in parte
 Ioannes ^a Turrecremataus. At, opinio
 nostra legi diuinę videtur deferre plus, at-
 que fauere magis, & quod ipsius est pro-
 prium sibi relinquere; nec tamen Eccle-
 siasticę legi suus per hęc opinionem no-
 stram deerit finis vltimus verē spiritualis
 & supernaturalis, qui nihilominus Cor-
 pori politico non in æternum duraturo
 congruentissimus est: vbi contrā, finis Ec-
 clesiasticę legis per hosce Doctores po-
 steriorēs nobis promissus omnino con-
 fundit finem legis diuinę cum hoc ipso
 fine quem volunt esse legis Ecclesiasticę.
 Quę confusio non aliū de nascitur quā
 ex non animaduersa consideratione illa
 sumptionis Ecclesię pro Corpore politi-
 co, & sumptionis Ecclesię pro sponsa
 Christi. Certē duplex illa militātis Ecce-
 się

a
 Ioan. de Tur-
 recremata in
 Decretū Gra-
 tiani in proe-
 mio suo. lib. 3.

fiæ consideratio, iam superius mediocriter explicata, plurimum rebus his commodè distinguendis & veris finibus re-
gundis adfert luminis.

Legislator ipsemet Ecclesiasticus anima-
rum se saluti cõsulere passim dicitur, nul-
la prorsus Ecclesiasticę legislationis parte
(sicuti liquet intuētibus) excepta. primò,
ne conquirendis decreti Gratianæi testi-
moniiis huc pertinentibus immoremur,
in vniuersum de potestatis Ecclesiasticæ

a
e. nos si com-
petēter. & sed
notādum est.
2. q. 7.

ciuilisque discrimine sic ait Gratianus, nō
quidem legislator ipsemet, sed ab Eccle-
siasticis legumlatoribus in Ecclesia Chri-
sti probatus. duæ sunt, inquit^a, personæ
quibus mundus iste regitur; regalis vide-
licet, & sacerdotalis. sicut Reges præsumt
in causis seculi, ita sacerdotes in causa
Dei. Regum est corporalem irrogare pœ-
nam, sacerdotum spiritualem inferre vin-
dictā. David ergo etsi ex Regali vnctione
sacerdotibus & Prophetis præerat in cau-
sis seculi, tamen suberat eis in causa Dei:
vnde Reges à Prophetis & sacerdotibus
vngentur & eorum oblatione peccata
Regum expiabantur, &c. pauculis aliquot
exemplis admodum illustribus, ad Eccle-
siasticam in ipsos Principes potestatem
probandam, simul insertis. ac mox deinceps
ita subiungit; Sicut enim non sine rati-
one iudex gladium portat, ita non sine
causa claus Ecclesiæ sacerdotes accipiūt;
ille portat gladium an vindictam male-

38
Testimo-
nia legisla-
tionis Ec-
clesiasticæ
multiplicia
de vero suo
fine.

39
Ex Decre-
to Grati-
anæo.

40
Potestatis
vtriusque,
temporalis
& spiritua-
lis, discrimina.

41
Gladius Re-
gū, Claus
Ecclesiæ,

b v factio.

» factorum, laudem verò bonorum, isti
 » habent claves ad exclusionem excom-
 » municandorum, & reconciliationem
 » pœnitentium. Quinimò Nicolaus pri-
 mus^a, Pontifex optimus atque doctif-
 simus, Michaëlem Imperatorem Con-
 stantinopolitanum docet insigniter in-
 gens illud inter Ecclesiasticam potesta-
 tem & Imperatoriam potestatem discrimen;
 adeo ut & ipsos Imperatores Christianos
 pro æterna vita dicat indigere Pontificibus.
 per hoc satis indicans, Ecclesiæ pro suo
 fine ultimo propositam esse vitam æternam.
 quod licet plerique referant ad Ecclesiam
 ut ac tanquam politicam quandam spiritualem,
 nos tamen haud illubenter id Ecclesiæ non
 ut politicæ sed ut sponsæ Christi potius
 accommodauimus, ut clariùs eluceret legis
 diuinæ & legis Ecclesiasticæ discrimen.
 summus enim Pontifex non solum
 ut legislator seu gubernator seu rector
 Ecclesiasticæ politicæ, verumetiam ut
 pastor animarum, vniuersali semper
 Ecclesiæ præsidet. Deinde finis ultimus
 Ecclesiasticæ politicæ nihil aliud est re-
 vera quàm vel præparatio quædam vel
 adminiculum finis illius ultimi quem
 sibi Ecclesia tanquam sponsa Christi
 semper habet propositum: nam vbi finis
 ultimus Ecclesiasticæ politicæ desinit,
 ibi finis Ecclesiæ tanquam sponsæ
 Christi demum incipit; cum post vitam
 Christianis

^a
 c. cum ad ve-
 rion ventum
 est. dist. 96.

42
 Pōtifex bi-
 fariam cō-
 sideratus, et
 ut legisla-
 tor & ut
 Pastor.

43
 Vbi finis
 ultimus Ec-
 clesiasticæ
 politicæ de-
 finit, ibi fi-
 nis Ecclesiæ
 tanquam
 spōsæ Chri-
 sti incipit.

stianis dignam sempiterna salus omnino sit speranda. non absimili ratione vulgus eruditorum dicere solet, vbi Physicus desinit ibi Medicus incipit. arctissimo nimirum quasi necessitudinis cuiusdam vinculo lex diuina & lex Ecclesiastica coniunctæ sunt, tanquam circa Corpus vnum idemque, videlicet Ecclesiam, versantes, & animarum saluti consulentes, ac mutuam semper hic operam nauantes; instar vel Regis vel Reginae, vel patrisfamilias & matrisfamilias, domui suæ sedulò superintendentium atque prospicientium, quantumlibet aliter ac aliter.

scilicet alterius sic

Altera poscit opem res & coniurat amicè.

Quo fit vt mirum non sit si finis vltimus alterutrius interdum promiscuè sumatur, & alter alterius frequenter vice fungatur. Ita quoque Gelasius Papa primus Anastasium Imperatorem suæ monet functionis atque stationis propriae, tanquam non Ecclesiasticis imperantem, sed ab Ecclesiasticis pendentem: quippe
 » cum videas, inquit a, Regū colla & Principum, submitti genibus sacerdotum; &
 » osculata eorum dextera, orationibus eorum credant se communiri. Sic & Ioannes Pontifex integerrimus apud eundem Gratianum, Si Catholicus est Imperator, inquit b, filius est non Præsul Ecclesiæ: quod

44
Legis diuinae cum Ecclesiastica coniunctio.

45
Promiscua finium sumptio vnde.

46
Functiones vtriusque potestatis distinguuntur.

^a
cap. duo sunt.
dist. 96.

^b
c. si Imperator. dist. 96.

» quod ad religionem competit, discere ei
 » conuenit nō docere: habet priuilegia suā
 » potestatis, quæ administrandis legibus
 » publicis diuinitus consecutus est; & eius
 » beneficiis non ingratus cōtra dispositio-
 » nem cœlestis ordinis nil vsurpet: ad sacer-
 » dotes enim Deus voluit quæ Ecclesiæ di-
 » sponēda sunt pertinere, non ad seculi po-
 » testates; quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suæ
 » sacerdotibus voluit esse subiectas. En vt
 » passim potestas Ecclesiastica solas ad ani-
 » mas atque spiritum vel spiritualia, non ad
 » vel terrena vel mundana vel secularia re-
 » fertur. quid miri? sanè Spiritus ipse san-
 » ctus, cuius instinctu ac dono, nutu & gra-
 » tia, Canones editi sunt, vt ipse Diuus lo-
 » quitur Damasus^a, vel inspirante quo Ca-
 » nones conditi sunt ac totius mundi reue-
 » rentia consecrati, sicut ait sanctus Leo^b
 » PP. primus, nō potest non spiritualia sui-
 » que similia spirare. quamobrem non im-
 » meritò Damasus^c idem scribit, eos non
 » incongruè videri blasphemare Spiritum
 » sanctum, qui contra sacros Canones ali-
 » quid aut proteruè agunt aut loqui præsu-
 » munt aut id facere volentibus consen-
 » tiunt: verbis mox vsus hisce, talis enim
 » præsumptio manifestè vnum genus est
 » blasphemantium Spiritū sanctum. Quod
 » ne quis putet de generaliū duntaxat Con-
 » cilioꝝ decretis esse sumendum, non
 » vno^d loco de quibuslibet aliis iustis Pō-
 » tificum cōstitutionibus atque decretis ita
 » loqui-

47
 Canones
 instinctu
 sancti Spi-
 ritus editi.

48
 S. Spiritum
 quinā bla-
 sphemant.

a
 c. violatores
 Canonū. 25.

b
 q. 1.
 c. igitur. 25.
 q. 2.

c
 d. c. violato-
 res.

d
 cap. nulli fas
 est. dist. 19.
 c. 1. dist. 22.
 c. generali.
 25 q. 1. c. si
 quis dogma-
 ta. 25. q. 2.
 & alibi fre-
 quenter.

loquitur Ecclesiasticum ius hoc, vt eorundem decretorum transgressores & violatores & cōtemptores anathemati pronunciet esse subdendos, & quidē subinde

49
Ex Decretalibus.

a
vide glossam
de DD. in d.
cap. nulli sus
est.

tanquam hæreticos a. Iam vt ad reliqua legislationis Ecclesiasticæ volumina pro-

b
c. ne pro de
fectu. 41. de
elect.

peremus, vacante vel Episcopali vel Abbatiali sede, cauetur Ecclesiastica lege per Concilium Lateranense b sub Innocentio tertio celebratum sancita, ne Præsulis electio differatur vltra tres menses. causa

finalis additur hæc, vt occurratur periculis animarum, & Ecclesiarum indemnita-

tibus prouideatur. En tibi rursus animarū in hac vita salutem legislatori Ecclesiastico pro fine propositam. Sic Innocentius

idem tertius, cum vel Isaacium vel Alexiū Imperatorem Constātinopolitanum ad Hierosolymitanæ terræ subsidium inuitasset, paternēq; simul redarguisset quòd

c
cap. solite be
nignitatis. de
maurib. &
obed.

Patriarcham Constātinopolitanum permisisset humiliori sedere loco quàm se-

50
Potestatis
vtriusq; di
stinctio
suis fini
bus.

metipsum, iuxta scabellum scilicet pedū suorum, rationem c sui facti reddidit hæc;

Non negamus quin præcedat Imperator in temporalibus illos dumtaxat qui ab eo suscipiūt temporalia: sed Pontifex in spi-

ritualibus antecellit; quæ tantò sunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur corpori. deinde paulò pòst; potuif-

ses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potiùs intelligere, quod dictum est non

à quolibet sed à Deo, non Regi sed sacerdoti,

a
olatores
25.

b
25.

c
iolato

d
ulli sus
19.
22.

erali.

1. c. si

ogma
9.2.
bi fre
r.

» doti, non de Regiâ stirpe sed de sacerdo-
 » tali prosapia descendenti, de sacerdotibus
 » videlicet qui erant in Anathot, *Ecce*^a con- Hieremia 1.
 » stitui te super gentes & regna, vt euellas &
 » dissipas, adifices & plantes. Præterea nosse
 » debueras, quòd fecit Deus duo magna^b Genesis 1.
 » luminaria in firmamento cœli, luminare
 » maius vt præesset diei, & luminare minus
 » vt præesset nocti: vtrumque magnum, sed
 » alterum maius. ad firmamentū igitur cœ-
 » li, hoc est vniuersalis Ecclesiæ, fecit Deus
 » duo magna luminaria, id est, duas instituit
 » dignitates; quæ sunt, Pontificalis authori-
 » tas & Regalis potestas: sed illa quæ præest
 » diebus, id est, spiritualibus, maior est; quæ
 » verò carnalibus, minor; vt quanta est in-
 » ter Solem & Lunam, tanta inter Pontifi-
 » ces & Reges differentia cognoscatur. ac
 » paulò post. nobis autem in B. Petro sunt
 » oues Christi commissæ, dicente Domino
 » *Pasce*^c oues meas; non distinguens inter Ioann. vlt.
 » has oues & alias, vt alienū à suo demon-
 » straret ouili qui Petrum & successores ip-
 » sius magistros non recognosceret & Pa-
 » stores: vt illud tāquam notissimum omit-
 » tamus quod Dominus dixit ad Petrū &
 » in Petro dixit ad successores ipsius, *Quod-*
 » *cunq; ligaueris super terram erit ligatum &*
 » *in cœlis,* &c. nihil excipiens qui dixit *quod-*
 » *cunq;*. Quo rursus loco præter cætera
 » (totam ac vniuersam tum politiā tum le-
 » gislationem Ecclesiasticam verè spiritua-
 » lem esse & ad animas pertinere demon-
 » strantia)

strantia) non insubtiliter obseruabis obiter, summos Pōtifices & pro Magistris esse recognoscēdos & pro Pastoribus; Magistri nēpe sunt, quatenus Ecclesiā Christi tanquā Corpus politicū regunt et gubernant & legibus in hac vita sanctissimis & ad mores Christianos, id est, verè spirituales pertinētibus instruunt; Pastores verò, quatenus eidem Ecclesiæ tanquā Christi spōsæ præsumt & animas vnà cū suis corporibus in æternā dirigunt beatitudinē.

Sic Innocētius idem 3 post Regis Angliæ querelas apud se depositas de ruptis per Franciæ Regē pacis fœderibus violatoq; iureiurando, iudicē sese suosve legatos ex diuinæ legis autoritate declarauit huius

inter eosdē Reges cōtrouersiæ; reddita ratione potissimū hac ^a apud Archiepiscopos & Episcopos & alios Ecclesiarū Prelatos per Frāciam cōstitutos, quòd Ecclesiasticæ sit suæ potestatis & iurisdictionis de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Christianū; qui si correctionē contempserit per districtiōnē Ecclesiasticam coarceatur. Sic Innocētius hic idē in eodē Cōcilio generali Latērano sanctiōne cōtra iuris ^b Ciuilis rigorē promulgata, de restituēda cuiq; spoliato re sibi violēter extorta vel inuasa, per eū quoq; qui nō spoliavit ipse quidem sed à spoliatore sciens ac prudēs recepit, rationem reddit

^c hāc, quòd non multū intersit, quoad periculū animæ, iniustè detinere, ac inuadere alic-

51
Summus
Pontifex &
Magister &
Pastor.

52
Pōtifex Re
gū iudex.

53
Spoliatus
etiam resti-
tuendus per
illum qui
non spolia-
uit.

a
c. nouit. vers.
non erunt in-
tendimus. &
vers. cum e-
rim non hu-
mana consti-
tutionis. de
iudic.

b
l. cum à te. π.
de vi & vi
armata.

c
c. sepe con-
tingit. de re-
sit. spoliat.

alienum; quocirca restitutioni spoliatio-
 nis locū nihilominus fore, nec opus esse
 dominij probatione. Sic Gregorius PP. 3,
 vel vt alij Codices habent 8, vel vt alij
 nonus, dum^a constitueret vt Creditores
 qui sibi per suos debitores curant vsuras
 promitti sub iuramento, cogatur per cen-
 suras Ecclesiasticas tale iuramentum re-
 laxare, rationem reddit hanc (vt in anti-
 quioribus et plenioribus est editionibus)
 quòd huiusmodi iuramenta vergant in
 manifestum periculū animarum, & quòd
 per huiusmodi constitutionem saluti vo-
 luerit prospicere Creditorum. Vice versa,
 iusiurandum iustè præstitum per vxores
 de non contraueniendo rerum dotalium
 vel propter nuptias donatarū alienatio-
 nibus per maritos interdū factis, omni-
 no vult obseruari^b Pontifex, quantum li-
 bet iura Ciuilia talem consensum vxoriū
 nolint^c esse obligatorium. ratio talium
 iuramentorum ab vxoribus omnino ser-
 uandorum subditur hæc, quòd in alterius
 præiudicium talia iuramenta non redun-
 dent, nec obseruata vergant in dispēdium
 salutis æternæ. Salus igitur animarum le-
 gislatori Ecclesiastico semper est propo-
 sita. Rursus cū lex Ecclesiastica^d fieret
 vt nulla valeret præscriptio, siue Canoni-
 ca siue Ciuilis, absque bona fide, ratio nō
 alia reddebatur quàm quòd quidquid nō
 est ex fide peccatū sit, ideoque generaliter
 omni constitutioni atque consuetudini
 derog-

54
 Iusiurandū
 de soluēdis
 vsuris rela-
 xandum.

55
 Iusiurandū
 super alie-
 natione re-
 rum dota-
 lium, &c.

56
 Bonæ fidei
 perpetui-
 tas in præ-
 scriptioni-
 bus.

^a
 c. 1. de iur-
 iurando.

^b
 c. cūm con-
 tringat. de iur-
 retur. cui re-
 spondet c. li-
 cet. de iur-
 iur. in 6.

^c
 l. lex Iulia. et
 toto tit. π. de
 fund. dot. &
 auth. siue d
 me. C. ad SC.
 Velleian. que
 est Nou. 50.
 §. illud quo-
 que.

^d
 c. ult. de præ-
 scripto.

derogandum quæ absque mortali peccato non potest obseruari. vides vt semper legislator Ecclesiasticus intuetur animæ salutem, quæ nulla potest esse quamdiu mortalibus peccatis oneratur consciētia.

De decimis item in signum & prerogati-

57
Decimarū
solutio.

a
t. cum non sit
in homine. de
decimis.

b
c. non debet
reprehensibi-
le iudicari. de
consang. &
affinit.

c
in paratilis
decretalium.
rubr. de consang.
et affin.

d
c. in literis. de
raptorib. in-
cend. & vio-
lat. Eccles.

uerſalis dominiꝝ penes Dominum Deum constituti soluendis cum lex fieret a Ecclesiastica, pro causa finali simul addebatur hoc, vt & Ecclesiarum dispendiis & animarum periculis obuiaretur. Pari modo sublatis per Concilium generale Lateranū prohibitionibus de matrimoniis in secundo vel tertio affinitatis genere nō contrahendis, ratio reddebatur hæc quod prohibitiones istę difficultatem frequenter inducerent & aliquando periculū parerent animarum. Quidam verò sit &

quale sit illud secundū & tertium genus affinitatis alibi c fatis dilucidè fuimus interpretati. Sic Alexander PP. 3. cum constituisset vt incendiarij templorum, si pœnituerint ante mortem, sepultura nō priuentur Ecclesiastica, sic tamen vt heredes illorum condignè satisfaciunt pro defunctis iuxta suas facultates, rationem d red-

58
Secundum
tertiumq;
genus affi-
nitatis.

59
Ex delictis
defunctorū
quatenus
teneantur
heredes.

didit hanc vt sic incendiarij tales à peccato valeāt liberari. quale quid & Gregorius 9 de quibuslibet aliis criminum perpetratibus, vt homicidis, Clericorum percussoribus, Ecclesiarum violatoribus, incestuosus, & similibus, etiam excommunicatis,

c tis,

tis, at ante mortem pœnitentibus & post sacramentalem confessionem absolutis, constituit^a; licet hanc rationem non tam clarè subiecerit, vt qui tantùm iusserit vt heredes ad quos bona facinorosorum huiusmodi hominum peruenerunt pro iisdem satisfaciât. quanquam satisfactio talis nō pessimè de satisfactione sacramentali sumitur, vt videlicet à suis peccatis homines isti liberentur. Qua rursus ex re discrimen apparet ingès inter ius hoc Ecclesiasticum seu Pontificium & Ciuile; quandoquidem iure^b Ciuili non tenentur heredes ex delictis defunctorum, nisi licum defunctis antea fuerit contestata vel alioqui quid ad heredes ex delicto defunctorum peruenerit: cum tamen iure Pontificio teneantur etiamsi nihil ad eos ex defunctorum delicto peruenerit. qua in re legem Ciuilem iustissimè correxit lex Ecclesiastica, propter hūc solum sibi semper propositum salutis animarū seu conscientiaē puræ vel à peccatis liberaē finem. Quod ita tamen intellige, si defunctus vel expressè vel tacitè iusserit satisfactionem fieri: sicut & existimandus est iussisse si sacramentalem impetrauerit absolutionem: vt sic heredes eius ex hac vel iussione vel cautione per confessarium exacta magis teneri videantur, quàm ex ipso delicto. quemadmodum post longam hac de re disputationem Panormitanus^c tandem concludit, alioquin hominibus huiusmodi cri-

^a c. ult. de se
pult.

^b l. vnic. Cod.
ex delict. de
func. in quō
tum hered.
conuen. l. p
pult. x i i.
fin. x de reg
ur. § penult.
Instit. de per
pet. & tēpor.
actionib. C
que ad hered
& in hered
transcunt. C
alibi frequē
ter.

^c Panorm. in d.
c. ult. de se
pult. num. 6.
sub fin.

di criminosis absque pœnitentiæ sacramento moriētibus, nihil hac in parte discriminis esse ratus inter Pontificium ius & Ciuile. Quæ sententia mihi non omnino displicet, ne fiat heredibus iniuria; cū regulariter accusatio criminum non inchoata contra viuentem soleat ^a extingui morte. Semper illud est & manet verissimum, propter animarum salutem vel ad abolenda peccata ius hoc singulariter aduersus delinquentium heredes inductū fuisse. Quoad reparationem certè damnorum per defunctos homines facinorosos illatorum, siue per incendia siue quolibet alia ratione, putat Couarruias ^b verius posse dici nihil esse discriminis inter Pontificium ius & Ciuile; nam eatenus per ius etiam Ciuile teneri defunctorum heredes quantumlibet nihil ad eos ex illis delictis peruenerit neque lis cum defunctis contestata prius fuerit, secutus in ea re Molinæum ^c qui primus id nouè senserit, argumentis aliquot haud improbabilibus ^d omnino ductus. At cætera prosequamur testimonia Decretaliū quibus hic vltimus Ecclesiasticarum legum finis, animarum videlicet salus, probetur. Alexander idem tertius cū dissuaderet contractum venditionis, tanquam de vitio vsurario vehemēter suspectum, quo propter solutionis dilationem plures venduntur merces quàm nunc valeant venditionis tempore, pro dissuasionis huius

60
Propter solutionis dilationem plures an vendere liceat,

c ij ratio-

a
c. quorūdam, dist. 23.

b
Couarr. lib. 3. variar. resol. cap. 3. num. 7. sub finem.

c
Molinæus in additionibus ad Decretum in d. l. pupillum. §. in heredes. π. de reg. iur.

d
arg. §. his autē verbis. in ipso fin. instit. de leg. A. quib. arg. l. si pro fure. in fi. π. de cōdict. furt. & arg. §. vlt. instit. de obligat. qua ex delict. nasc.

a
de se.

b
in que hered. l. p. 111. π. de reg. §. per. it. de per. & tēpor. omb. C. ad heret. in heret. seunt. C. i. frequi.

c
num. 6.

ratione solum peccatū proposuit ^a; ideo-
 que salutē suā bene cōsulturos illos qui à
 tali contractu cessarēt, cū cogitationes
 hominū omnipotenti Deo nequeant oc-
 cultari. dico, cū dissuaderet; quia non
 simpliciter talem emptionē & venditio-
 nem reprobavit, vt quæ concurrentibus
 circumstantiis duabus possit esse iusta; ni-
 mirum, si dubitetur an solutionis tempo-
 re merces illę plus vel minus valiturę sint,
 & præterea si venditor alioqui nunc eas
 viderē nolisset sed in solutionis tempus
 adseruare, prout Gregorius ^b 9 rescripsit.
 Illud præ cæteris hunc Ecclesiasticarum
 legum finem, salutē videlicet animarum,
 ponit ob oculos evidentissimè, quòd in
 eodem Concilio ^c generali Laterano cui
 præfuit Innocētius ille 3, præcipiatur me-
 dicis omnibus, vt ægrotos ante omnia
 moneant & inducant vt medicos aduo-
 cent animarum: vt postquam fuerit infir-
 mis de spiritali salute prouisum, ad cor-
 poralis medicinæ remediū salubrius pro-
 cedatur, cū causa cessante cesset effe-
 ctus: infirmitatē enim corporalem ex pec-
 cato nonnunquam prouenire. facta simul
 medicis iisdem prohibitionē sub anathe-
 matis interminatione, ne quis eorum pro
 corporali salute quidquā suadeat ægrotis
 quod in animæ periculum conuertatur.
 Ex libro 6to Bonifaciano testimoniis
 id ipsum quod de fine legum Ecclesiasti-
 carum vltimo dictum est pauculis pro-
 bemus.

61

Vt ægrotos
 inducant
 medici ad
 animę me-
 dicos ad-
 uocandos &
 ne peccādi
 dent occa-
 sionem.

62

Ex libro 6to
 Bonifacia-
 no.

^a
 c. in ciuitate
 tua. de usur.

^b
 c. nauigant
 vit. de usur.

^c
 c. cum infir-
 mitas corpo-
 ralis. de po-
 nit. & remi-
 sionib.

c. 2.
 sut.

c. q.
 etu
 pad

l. p.
 tal
 lat

ca
 cor

bemus. Bonifacius igitur & cum legem conderet Ecclesiasticam, ne quis ignoras ligaretur sententiis per statuta quorumlibet Ordinariorum prolatis (vt, exempli gratia, si statuto quopiam Episcopali prohibitum fuerit ne quis arma ferat sub excommunicationis ipso vel iure vel facto incurrendæ pœna) rationem a præmisit hâc, *Vt animarum periculis obuictur*. inobedienciæ scilicet peccatû conscientias grauissimè lædit & animas in præsentissimû conijcit æternæ damnationis periculum: quare non temerè quis reputandus est inobediens legi vel statuto nisi quis omnino sciens ac prudens eam vel id violauerit, ne conscientias iniiciantur laquei. Sic dum Bonifacius idem constitueret vt pactum à filia nuptura factum patri, iuramentôq; confirmatum (se nimirum dote sua contentam, nullû ad bona paterna regressum habituram) omnino seruaretur, quâ tumlibet improbatum iure Ciuili^c, rationem reddidit his verbis, *Cum non vergat in æterna salutis dispendium nec redûdet in alterius detrimentum*. Sic idê Bonifacius cum sub censuris Ecclesiasticis compescendos esse decerneret^d iudices Laicos qui Clericos aliquando cõpellunt ad soluenda debita, quantumuis liquida, rationem indicauit vno verbulo, *quod hoc danabilis esset* istorum iudicum *præsumptio*: periculum videlicet animarû intelligens, in quod iudices isti per huiusmodi præsumptionem sese

c iij con-

63
Inobediens legi non temerè quis reputandus.

64
Pactû filie iuratum, se sola dote contentam fore.

65
Cõpulsio Clericorû per Laicos improba.

a
c. 2. de consti-
tut. lib. 6.

b
c. quâuis pa-
ctum. 2. de
pact. lib. 6.

c
l. pactum do-
tali. C. de col-
lat.

d
cap. 2. de foro
compet.

66

Iurandū
generale de
seruādis le-
gibus vel
statutis qua
tenus obli-
get.

conijcerent. Rursum, Nicolaus^a PP. 3 c. 1. de iur.
iur. lib. 6.

cum iuramenta de seruandis locorum vel
Corporum vel Collegiorum statutis ge-
neralia, declararet ad ea duntaxat extendi
quæ sunt licita, possibilis, & libertati Ec-
clesiasticæ non obuiantia, rationem incul-
cauit eandē, occasionis peccandi vitandę,
periculorum animabus ingruētium sum-
mo studio declinandorum, salutis anima-
rum procurādæ, & offensionis diuini nu-
minis diligenter cauedæ. Bonifacius idem

67

Iuramenta
mulierū de
non cōtra-
ueniēdo a-
lienationi-
bus in Lai-
co etiā fo-
ro seruāda.

8 iterum, cum decerneret^b iudices etiam
seculares esse compellendos per censuras
Ecclesiasticas ad seruandum ius Canoni-
cum de non contraueniēdo per mulieres
iuramentis à se præstitis in alienationibus
dotium vel donationū propter nuptias,
pro tota ratione iuris illius animarū sese
periculis obuiare prorsum velle protesta-
tus atque professus est. Ac licet exceptio-
nem rei per iudices Ecclesiasticos iudica-
tæ Bonifacius idem velit^c admitti per se-
culares iudices, eosque per Ecclesiasticas
ad id compelli censuras, ita scilicet vt vi-
cissim eandem exceptionē rei per iudices
iudicatæ seculares admittant iudices Ec-
clesiastici, tamē posteriori huic casui ver-
ba subiecit hæc, *in iis qua animarum pericu-
lum non inducunt*. quia nimirum talia quæ
periculis animarū sunt obnoxia, per iudi-
ces Ecclesiasticos ferenda non sunt, quan-
tumlibet exceptio rei per seculares iudi-
ces iudicatæ proponeretur. En vt omni-
bus in

68

Exceptio
rei iudicatę
in vno foro
quatenus
admittatur
in altero.

c. 2. de iur.
iur. lib. 6.

c. vlt. in fi. de
exceptionib.
lib. 6.

403

bus in rebus, etiam nūde merēque temporalibus, Ecclesiasticæ leges omnia referunt ad animarum salutem. Clariùs adhuc elucescit id ipsum ex Clemētis PP. 3, aliàs cōstitutione^a, qua rectoribus Ecclesiarum parœcialium quarum patroni sunt *Religiosi*, vult omnino per ordinarios locorum procurari tantum quantū sufficiat & ad Episcopalia iura soluēda & ad congruam eorundem rectorum sustentationem & ad alia onera ipsis incumbētia commodè supportanda. quare? propter animarum pericula, quæ secutura dicit Pōtifex nisi talibus populi rectoribus benè largiterq; de sibi necessariis omnibus prospiciatur. Idem Bonifacius cū sanciret^b Ecclesiasticam legē de sepulturis, vt nimirum nulli vel Religiosi vel alij Clerici cuiuscunq; status aut cōditionis vltimos homines inducāt ad eligendam apud se sepulturam, adēdō vt nec votorum nec iuramentorum super electione tali præstitorū ratio dūcatur, pro ratione legis huius præfatur se periculis animarū & scandalis quæ frequenter inde proueniūt obuiare velle. Visitationū deinceps Archiepiscopaliū iure diligenter cōstituto, non solum per vniuersam ex æquo prouinciā, verūm etiā in vno subinde loco frequentius quā alibi, prout nēpe locus ille plus aliis indiget visitatione, rationem^c reddit hāc, *ne animarū profectus aliquatenus negligatur.* Innocentius itē 4 Ecclesiastica lege

69
Cōgrua pastorū à Religiosis pēdentiū portio.

70
Electio Sepulturę quatenus permilla.

71
Visitationū iteratio.

c iiij salu-

a
c. 1. de præb.
lib. 6.

b
c. 1. de sepult.
in 6.

c
c. 1. §. ex quo
tamē de cen-
sib. exactio-
nib. & pro-
curationib.

72
Assassinorum subornatores.

73
Excommunicati quatenus a foro repellendi.

74
Ex Clementinis.

75
Iuramentum Imperatoris Pontifici prestandum, fidelitatis esse & obedientiam.

76
Translatio Imperii à Græcis in Germanos

saluberrima graviter contra subornatores Assassinorum sancita^a, salutis animarum frequenter inculcat mentionem. Postremò, quemadmodum Bonifacius paulò superius in iudices Laicos volebat exerceri censuras Ecclesiasticas, qui mulieres contra iuramentum suum venire paterentur, ne periculum crearetur^b animabus, ita pari de causa cunctos iudices Laicos ab iudiciis Ecclesiasticis per similes censuras esse compellendos iam antea decreuerat Alexander 4, ut omnes excommunicatos & ab agendo & à patrocinando & à testificando repellerent^c. Ita Clemens 5 in Concilio Viennensi cum declararet^d, Imperatoris iuramenta Pontificibus præstari solita, non esse vulgaria, sed fidelitatis & obedientiæ, quod Henricus Imperator 7 agnoscere noluerat, re alius repetita, Christum redemptorem nostrum Caput Ecclesiæ Christiæ Vicarium Pontificem, pro fundamento potestatis Ecclesiasticæ seu spiritualis ob oculos posuit; nec enim aliunde quàm ab Ecclesia Romana seu summis Pontificibus ut Christi Vicariis Imperium à Græcis in Germanos fuisse translatum, certosque tandem Principes Electores institutos. Est igitur spirituale ius hoc totum Pontificium seu Ecclesiasticum, ut ac tanquam pertinens ad regnum Christi, quod non est de hoc mundo seu mundanum seu terrenum, sed omnino verèque totum spirituale. Quod ipsum

^a
c. 1. de homicidio. lib. 6.

^b
d. c. 2. de iur. reur. lib. 6.

^c
cap. decernimus. de sent. excom. lib. 6.

^d
Clem. vnic. in prin. de iur. reur.

ipsum docet & eiusdem Clementis 5 declaratio^a nullitatis (quæ dicitur) sententiæ priuationis per eundem Henricum latae contra Robertum Regem Siciliae quasi criminis læsæ Maiestatis Imperatoriæ reū, quantumlibet absentem, & Imperatori quoad suas ditiones principales minimè subditum: nempe Pontificis esse, pastoralis gerere curam sollicitudinis erga cunctas vniuersi gregis Dominici (cuius ipse Pastor à Christo^b constitutus est) ouiculas; quarum propterea salutis necessariò debeat inuigilare. Præterea dum cunctos qui Clericis extorquent vectigalia iuberet ab Episcopis excommunicatos declarari donec sic vel extorta vel exacta restituerent, atque de cætero satisfacerent, animarum pericula reuocauit principaliter in memoriam^c pressitque. Beguardorum denique Beguinarumque sectam in regno Germanico pullulantem dum reprimeret^d, animarum graue vehementer vrsit ex ista secta periculum, propter monstruosissimas, ibidem commemoratas, opiniones, immò pertinacissimas assertions prorsus abominabiles. Ioannes item 22 cum declararet, eos qui matrimoniū contraxerunt, quamuis non cõsummauerint, per ordinis sacri susceptionem voti que castitatis emissionem à vinculo coniugali minimè^e liberari sed cum coniugibus degere cogèdos esse, nullo prorsus ordinis illius exercitio sibi vnquam p̄missio, ne

77
Tragœdia
Henrici
Imp. cum
Roberto Si
ciliae Rege.

78
Aduersus
extorquen
tes vecti
galia Cle
ricis.

79
Beguardo
rum & Be
guinarum
secta.

80
Ex Extra
uagantibus
Ioannis 22.

81
Ordinū fa
crozum su
sceptio post
matrimo
nium iam
cõtractum.

c v post

a
de boni
lib. 6.

a
Clemēt. 2. de
sentent. & re
iud. in princ.
& in fin.

b
2. de in
lib. 6.

b
Ioannis ult.

c
decerit
de seni
m. lib. 6.

c
Clem. ult. de
censib. exact.
& procura
tionib.

d
Clem. ult. §.
Octauo. vers.
nonnullis e
tiā. de heret.

e
e. vnic. de vo
to & votire
dempt. in ex
trauagantib.
Ioannis 22.

post solutum quidem semel morte ma-
trimonium, animarum sese periculis inde
prouenientibus cupere salubriter prouide-
re præfabatur. Item secta Fratricellorū
seu Fratrum de paupere vita, seu Bizo-
chorum, seu Beguinorum, per Italiam, Si-
ciliam, Narbonensem Tolosanāque pro-
uinciam sparsorum, prorsus improbata
damnatāque (propterea quod inter cæte-
ros errores Ecclesiastica sacramēta despi-
cerent) pro ratione talis damnationis præ-
cipua dixit^a, in animarum perniciem re-
dundare tātam temeritatem. Quinimmo
rotundissimè Bonifacius 8 generaliter &
in vniuersum definiuit, Romano subesse
Pontifici cūctis hominibus omnino esse
de necessitate salutis, vt ipsemet loqui-
tur^b; cuius quidem Pontificis potestas om-
nino sit spiritualis, cui temporalis au-
thoritas omnis iure subijciatur. Iterum
Ioannes 22 euocatis coram sese moneta-
riis, ad sese intra spatium trimestre super
cusa moneta falsa purgandos, peccatum
& periculum animarum tali ex crimine
nascens vrget^c. Ad hæc Martinus 5 ap-
probata reditūum emptione, venditores
eosdemque debitores ad annuam solu-
tionem compellendos esse rescripsit^d, eo
quod in animarum suarum periculum &
emptorum præiudicium detineant redi-
tus ita debitos. Denique de sepulturis,
confessionibus, & concionibus Domini-
canorum Franciscanorumque, cum Ec-
clesia-

82
Bizochorū
secta.

83
Ex Extra-
uagantibus
communi-
bus.

84
Romano
Pontifici
subesse, de
salutis esse
necessitate.

85
Monetarij.

86
Emptio re-
dituum iu-
re probata.

87
Dominica-
norum &
Francisca-
norum pri-
uilegia.

a
e. vnic. de n.
ligios. domi-
n. in extrava-
g. Ioannis 22.

b
c. 1. in fin. d.
matorit. O-
bed. in ex-
trava-
g. com-
munib.

c
c. vnic. de de-
lationibus. in
extrava-
g. com-
munib.

d
c. 1. vers. ni-
nulli. de em-
ptione et ven-
dit. in extrava-
g. communib.

clesiarum parœcialium presbyteris contententium, legem conditurus Ecclesiasticam Bonifacius 8, profectum cum primis animarum sibi fuisse cordi^a restatur.

a
c. 2. in princ.
de sepult. in
exnag. com.

En tibi finem legis omnis Ecclesiasticę demonstratum satis plusq; satis ex omnibus omnino singulisque iuris Pontificij voluminibus, & quidem in omnibus plerisque iuris vniuersi materiis. neque tamē desunt adhuc alia generis eiusdem testimonia plurima, quibus vel conquirendis vel recitandis ociosè tēpus tereretur. Habent certè vel ex hisce solis per nos hactenus allatis auidi discētes, vnde tum rationibus viuus ad acquiescēdum veritati permoueātur ingeniosiores, tum quasi digitorū indicio dirigantur & inducantur hebetiores. Ex abundanti superaddamus ipsummet vsum rerum, & experiētiam quæ stultorum dici solet magistra: docebit illa nos, in omnibus omnino & singulis Ecclesiastici fori litibus, tā paruis quàm magnis, tam pecuniariis quàm criminalibus, tā beneficialibus quàm matrimonialibus, tam de rebus omnino tēporalibus quàm per sese spiritualibus, clausulā conceptionibus libellorū quorumlibet inferi præter cæteras vnā quæ finem spectet vltimum vniuersæ tum iurisdictionis tum legislationis Ecclesiasticæ; nimirum hanc, vel aliam huic similem, *quod reus in anima sua praiudicium, periculum, perniciem, fecerit vel nō fecerit hoc aut illud.* Cuius rei modò clarum

88
Libellorū
omniū fori
Ecclesiastici
clausulā
quæ dā per-
petua, finē
iuris huius
inculcans.

clarum satis exemplum vidimus ^a in re-
 cufantibus exoluere redditus annuos à se
 debitos, vt & in largiter vtcūque tractan-
 dis parœciarum ^b Rectoribus, & in vecti-
 galibus à Clero non ^c exigendis: quas ta-
 men res omnes merè temporales esse li-
 quet. exemplorum deniq; similibus plena
 sunt omnia nostris in libris ^d, nec ignotus
 est vsus forensis quem diximus. Et verò
 quid multū laboramus in huius rei pro-
 batione? nōne totum forū seu tribunal
 Ecclesiasticum nominatur & est forū spi-
 rituale? nōne curia vel Episcopalis vel
 Ecclesiastica nominatur & est curia spiri-
 tualis? nōne cuncta iudicia vel Episco-
 palia vel Ecclesiastica nominantur & sunt
 iudicia spiritualia? nōne tota iurisdictio
 Ecclesiastica tendit ad homines emēdan-
 dos, & in vitam verè Christianam reuo-
 candos, quantumlibet criminosos & sce-
 leratos, adeò vt nulla prorsus infligatur
 pœna mortis, vnaquam per leges Ecclesia-
 sticas, nec ipsamet excommunicatio qui-
 dem sit aliud quàm vera quædam anima-
 rum quasi agrotantium saluberrima ^e me-
 dicina? de quâ quidem tam præclara me-
 dicina totâque eius prudenter factitandè
 vel exercendæ ratione cum primis inspi-
 ciendus est Concilij ^f Tridentini locus
 quidam pulcherrimus, vna cum Ioanne ^g
 Rossensi contra Lutherum; non inutili-
 ter simul adhibito ^h Couarruua. Præter
 hæc omnia, vide, perpende, considera &
 explora

89
 Forum Ec-
 clesiasticū
 est forum
 spirituale.

90
 Mortis, cur
 nulla pœna
 iure Pont.
 Excōmu-
 nicatio me-
 dicina.

^a
 d. cap. 1. de
 empt. et vid.
 in extrauag.
 communib.

^b
 d. cap. 1. de
 præb. lib. 6.

^c
 d. Clem. vlt.
 de cēs. exalt.
 & procur.

^d
 c. cum non sit
 in homine. c.
 ex. trāsmissa.
 de decim. c.
 vnic. vers. no.
 itaque tātū
 de dilat. in
 exuag. com-
 munitibus. c.
 a'ibi passim

^e
 c. 1. de sent.
 excomm. su-
 spens. et inter-
 dicti. lib. 6.

^f
 Concil. Tri-
 dent. sess. 25. cap.
 reform. 3.

^g
 Rossens. art.
 2. contra Lu-
 therum.

^h
 Couarr. ad c.
 alma mater.
 de sen. excom.
 lib. 6. in prin-

explora singulas etiam legum Ecclesiasticarum formas & species; aut enim ex antiquorum Patrum, sacrae scripturae interpretum & Ecclesiae Christianae Doctorum diuinitus inspiratorum, sententiis per legumlatores Ecclesiasticos (cum per se vim legis minimè habeant^a sententiae tales, non magis quam Responso Prudentium sine Principum comprobationibus) conflatae sunt, aut ex Conciliorum sacrosanctorum in Spiritu sancto cōgregatorum decretis, aut ipsorum Pontificum summorum tāquam totius gregis Christiani rectorum sunt Oracula seu definitiones. Accipe nunc horum quodlibet; certè fatearis oportet, ad spiritus & animae bonum referri singula; nisi vel officij vel muneris Christiani totius vel functionis vniuersae Pontificalis id est Ecclesiasticae fundamenta subuertere volueris, politia spiritali sacrilegè per impiissimas metamorphoses nescio quas in profanam seu prorsus mundanam transformata. Quid? an ignoramus, ex veteris & noui Testamenti (sicut in synodo generali Laterana sub Innocentio 3 celebrata sanctus dictabat^b Spiritus) authoritatibus Canonicas processisse sanctiones? rectissimè Paulus Burgensis, ius Canonicum diuino adheret, inquit^c, & eius vestigia sequitur.

Ex hoc igitur fonte diuersitatis finium iuris Pontificalis & Ciuilis profluunt omnia quaecunq; demū sint inter vtrumque

92
Ecclesiasticae leges vn de deproptae.

93
Sententiae Patrum etiā Sanctorum nō habēt vim legis.

94
Legislationis Ecclesiasticae fundamenta.

95
Ius Canonicū diuino coheret.

96
Fōs discriminum inter vtrumque ius.

a. de libellis. dist. 20.

b. qualiter & quando. 24. de accusatione b. iuncto c. 1. de trāsl. Episcopi.

c. Burgens. in c. 19. Matthei.

a
ap. 1. d
t. et vid
ctraug
mumb.
b
ap. 1. d
lib. 6.
c
m. vi.
f. exalt
vocr.
d
m non si
mine. c
āmissa
cimu. c
vers. m
se tātu
ilat. is
g. com
bus. c
passim
e
de sent.
mm. su
et inter
lib. 6.
f
il. Trid
e 5. cap.
m. 3.
g
ens. art
tra Lu
m.
h
rr. ad c.
mater.
excom.
in prin

97
Cur leges
Ciuiles ad-
eo sint im-
perfectæ.

98
A fine fre-
quenter ab-
errari.

99
Legum ci-
uiliū diuer-
sitas ynde.

100
Leges Ro-
manorum
Plutarcho
visæ ridicu-
læ.

101
Ius Pontifi-
cium cur
perfectius.

que ius discriminat. Quid enim? Sola naturalis ratio cum sit imbecillis in hominibus, non est mirum si leges Ciuiles interdum non sint ita iustæ sicut vita Christianis digna postulat; unde nonnulla frequenter indigent castigatione per Ecclesiasticum legislatorem quasi quendam Aristarchum vel potius optimum quendam lepore ^a Platonico sagittarium qui scopum sibi propositum feliciter & certius tangat quam sagittarius aliquis ineptior & imperitior. Dicebat ^b Aristoteles, & rectissime dicebat, a fine frequenter aberrari, neque semper eum recte poni. quod vel maxime contingit in legibus ferendis; quarum semper tanta fuit diuersitas apud gentes diuersas, ut monstrorum ferre sint instar: aliis aliud vel pulchrum vel honestum ducentibus. ac licet Ethnicæ Romanorum leges præ aliorum populorum institutis laudabilissimæ sint, & ad æquitatem naturalem proximè semper accedant, habebat nihilominus vel Ethnicus homo Plutarchus ^c quod & in illis non immeritò fortassis repræhenderet ut ac tanquam ridiculis; velut in manumissionibus festucam, in testamentis venditionem per æs & libram: plurimis plurimorum legibus aliorum populorum in risum ludibriumque propinatis. Tale nihil in Ecclesiastica legislatione; nimirum quæ sublimioribus & altioribus nixa fundamentis, diuini verbi censetur origine deri-

^a
Plato d. de
11. de legib.

^b
Arist. lib. 7.
polit. cap. 13.

^c
Plutar. in li-
bell. de tarda
nominis vni-
uersa.

a
d. c. q.
et quæ
de acco

Chryf
Hom
Mat

^a
d. c. qualiter
et quādo. 24.
de accus.

deriuationeque^a. Quod quidem verbum
diuinum quia non humana solaque na-
turali ratione compræhensum sed pate-
factione seu reuelatione diuini Numinis
apertum nobis fuit per solam Dei Opt.
Max. benignitatem & in humanum ge-
nus amorem, nihil omnino potest admi-
xtum habere vel falsi vel inepti vel pa-
rum solidi; quemadmodum neque leges
Ecclesiasticæ seu Pontificales inde sem-
per omnes deriuatæ. Diuus Chryso-
stomus interpretatus illud Christi suos ad
Apostolos *Vos estis sal terræ*, dicit^b Chri-
stum ostendere, omnium hominum infa-
tuatam esse naturā & putrefactam à pec-
catis; ideoque per Apostolos, & eorum
successores, verbi diuini sale perfrican-
dam esse; legibus nempe datis perfectio-
ribus atque sanctioribus.

^b
Chryso-
stom.
Homil. 15. in
Mattheum.

102
Sal terræ
quo sensu
dicti Apo-
stoli Chry-
stomo.

CAPVT SECVNDVM

*Quo leges illæ Ciuiles recensentur quæ princi-
paliter per Ecclesiasticas castigantur &
emendantur; Argumenta Garcia de vno
eodemq; iuris vtriusque sine refelluntur
atque soluntur; Quæstiones quadam gra-
ues & elegantes hinc dependentes breuiter
tractantur.*

REstat vt breuiter anquiramus in le-
ges illas Ciuiles quæ sanctioribus
quibusdam iuris Ecclesiastici decisioni-
bus castigatorijs emendatæ seu quasi li-
matæ stigatoriz.

103
Partitio di-
cendorum
deinceps.

104
1. Leges Ec-
clesiasticæ
Ciuiliū ca-
stigatoriz.